

АНТИЧКИТЕ КОРЕНИ НА МАКЕДОНСКОТО КОПАНИЧАРСТВО

Досега пронајдените факти, кои најчесто ги презентираат музеите, литературата и медиумите, зборуваат за темата која сигурно ја интересира јавноста, а особено копаничарите. Со сигурност можеме да тврдиме дека не постои опипливо живо зачувано копаничарско дело од античко време, поради краткиот век на живот од максимално 900 години при одредени услови на дрвото, од кое се прават копаничарските дела, но ќе се обидеме преку компарации и истражувања да ги докажеме античките корени. Бидејќи материјалите за делата во копаничарството се од дрво, истите се подложни на природно стареење (распаѓање-разградување), на гниење, на црвојади и на други чести оштетувања од виши сили или човечки намерни или ненамерни дејства и др. Можеби поради наведените причини не останале и не се зачувани резбани дела од античко време.

За да ги пронајдеме корените на древното македонско копаничарство мораме да се послужиме со археолошките пронајдоци - ископини на нашата етничка територија, а и пошироко во светот. Археолошките пронајдоци зборуваат за големо културно историско богатство и за низа предмети и детали, изработени од камен, мермер, керамика, метал и др. Дрвото кое било застапено сигурно се распаднало и затоа не постои, за да посведочи за неговата уметничка и историска вредност.

Пронајдената кралска гробница во Кутлеш зборува за високо културно и историско богатство со врвни уметнички елементи и детали и тоа:

на ковчетот е претставено шеснаесетзрачното сонце, декоративна плитка пластика во огледален образ со богати орнаменти, ногарки со завршеток на лавовски шепа. Исто така, пронајдени се златни желадите и дабови лисја во реална големина. Ако направиме споредба со античките пронајдоци во Кутлеш и со сегашните резбани дела и елементи во црквите и во манастирите на иконостасите, ќе забележиме видна сличност, блискост и истоветност. Желадите и дабовите листови во злато и желадите и дабовите листови на иконостасите во дрво слободно можеме да речеме дека се исти и подеднакво употребувани и застапени во уметноста во етничките граници на Македонија.

Сонцето (шеснаесеткракото), какво што има на ковчетот од Филип II, се наоѓа во речиси сите цркви и манастири во Македонија, изрезбано во дрво, од различни мајстори од XV век до денес. Големината и формата, се разбира, е различна, но во основа приказот на симбол на сонцето е исто. Лавовските шепа од ковчетот и денес се резбаат и како декор на мебел (столици, маси и сл.) Флората и фауната во античко време врежана е во мозаиците, мермерите, монетите, керамиката и слично. Тие елементи на приказ на растителен и животински свет денес се најчести мотиви во иконостасите. Ќе наброиме најзастапени елементи во копаничарската уметност, кои се среќаваат во античкиот и во сегашниот период. Од животинскиот свет тоа се: риба, елен, ламја-андрогин (дракон), сатир, кентаур, грифон, лав, орел, паун, змија и дру-

ги, а од растителниот: листови, цветови и плодови од различни растенија - смокви, лоза, афион, даб и други.

Во античко време, на влезовите на царските дворци и царските престоли се поставувале по два лава - чувари во скулптура. Таа традиција продолжила низ вековите, а денес во старите и во новите цркви и манастири се ставаат како задолжителни копаничарски елементи покрај владишките престоли (тронови).

Еден пример наведува дека Александар Македонски, опколувајќи го градот Тир, наишол на силен отпор, па помислувал да се повлече и да ја прекине опсадата. Така, една вечер го сонувал Сатир (satyros - шумски бог со козји нозе, мали рогови, со коњска или козја опашка, разбушавена коса, симбол на несимпатично суштество, полуживотно - получовек), како триумфално танцува. Интерпретацијата на сонот најавила победа Са-Тир. Сатирот, грифонот, кентаурот и други митолошки суштества во иконостасите се често практикувани елементи и ги има насекаде, во различни модификации, изрезбани во дрво. Ова е уште еден знак за античките корени на копаничарството во Македонија. Ликот на ламјата - андрогин е добро познат во уметноста на многу древни народи, како и во средните векови

во Европа. На Балканот интересот кон него сигурно бил силно поттикнуван од четивата за походите на Александар Македонски во Индија, каде се спомнуваат суштества - уроди, андрогини и сл. Порано и денес ламјата се става до распетието на иконостасите.

Многу често во античко време се ковани и се леани монети во злато, сребро и друго, со ликови на македонски кралеви, грбови на македонски царства, а најверојатно се резбани и во дрво, но истите не се зачувани. Денес многу често тие ликови и грбови копаничарите ги врежуваат во дрво. Мистериозното преселување на моштите на нашиот крал Александар III Македонски од местото на смртта до Македонија е опишано од повеќе автори, каде се спомнува неговиот дневник со најверојатно декоративно резбани корици, кочијата (колата) најверојатно резбана и како најатрактивен дел, како и централен дел ковчетот (саркофагот), кој сигурно бил богато украсен со релјефи и резби од дрво и злато.

Пронајдениот саркофаг, кој се чува во Археолошкиот музеј во Истанбул, за кој не знаеме од каков материјал е изработен, зборува за резбарско-скулптурална орнаментика, која кореспондира со денешните и со поранеш-

Во бројот 605 во писмото "Милан Стојадиновиќ за Македонија" од Глигор С. Ралповски направена е техничка грешка во годината (треба да стои 1282 наместо 1928).

Рубриците ФОРУМ и ПИСМА ја отсликуваат нашата отвореност кон јавноста. Овде автентично објавуваме и текстови кои не се во согласност со нашата уредувачка политика.

ните копаничарски дела. На саркофагот забележителни се елементи на плитки резбани делови и борби на Александар во скулптурална форма. Во Македонија продолжува практиката на правење резбани саркофази, а за тоа зборува и изработениот саркофаг за моштите на великанот Гоце Делчев, кој е изрезбан во оревово дрво од познатиот копаничар Нестор Алексиев. На ковчетот се изрезбани симболи од Македонија, растителни елементи и ликот на Делчев. Употребата на погрбални запрежни коли во резба од античко време траеше сè до крајот на минатиот век, кога низ Битола минуваа поворки на луѓе со кола во целосна резба во длабок релјеф, во која се транспортираше резбаниот ковчег со

посмртните останки на починатиот.

Како ексклузивно откритие во "Дневник" беше објавено дека во античкиот град Баргала е пронајдено археолошко откритие, резба стара 17 века. На таа резба на дрво се претставени луѓе, лавови и геометриски декорации од крајот на IV век. Изрезбаните симболи и елементи во јагленисаното дрво зборуваат за тесната врска меѓу древно - античките, тогашните (во IV век) и сегашните резби.

Поврзаноста на античкиот период и на копаничарските школи (Прилепско - Слепенската, XV, XVI век; Светогорската - Атос, XVII и XVIII век; и Дебарско-Охридската, XIX век; Здружението на копаничари на Македонија), изразена и видлива е преку

приказ на елементите, симболите и мотивите, кои се користеле во античко време и потоа сè до денес. Како дополнување и поткрепа дека корените на македонското копаничарство се во антиката докажуваат и научните истражувања за потомците на Александар Македонски на лингвистот Илија Чашуле, за кои е објавено во "Македонско сонце" и на новинорот Марина Дојчиновска во "Дневник". Во објавените статии тие тврдат дека резбата, која ја виделе во куќите на Хунзите и на Калашите во Пакистан, е иста со нашата резба во Македонија. Од емитиваниот документарен филм "На крајот на светот" ги видовме ковчезите за умрените Калаша, врз кои беше изрезбано шеснаесеткракото сон-

це. Ова е уште еден непобитен доказ за континуитетот на македонското копаничарство од античко до сегашно време. Со употребата на копаничарските елементи од античко време во сегашноста ги продолжуваме многувеквната традиција и континуитет, која ја прават македонската резба различна и посебна од другите, но сепак автентична за нашето поднебје. Од ова произлегува дека е потребно да се направи една поопсежна научна студија, како би се проучила и би се докажала врската меѓу античката и сегашната резба во Македонија на етничките простори, па и пошироко.

**Злате Крстески,
Битола**

"БРИТА" - ФИЛТЕР ЗА ВОДА

"БРИТА" - ФИЛТЕР ЗА ВОДА - ЗНАЧИТЕЛНО ГИ НАМАЛУВА КАМЕНЕЦОТ И СОСТОЈКИТЕ, КАКО ШТО СЕ: ХЛОР, ОДРЕДЕНИ ПЕСТИЦИДИ (ЛИНДАН), НЕКОИ ТЕШКИ МЕТАЛИ (ОЛОВО И БАКАР). РЕЗУЛТАТОТ Е ПОЧИСТА, ПОБИСТРА ВОДА, СО ОДЛИЧЕН ВКУС ЗА ТОПЛИ И ЛАДНИ НАПИТОЦИ, А ИСТО ТАКА, ПРЕПОРАЧЛИВО Е ТАА ДА СЕ УПОТРЕБУВА И ЗА ГОТВЕЊЕ.

ВОДАТА ОД "БРИТА" ГО НАМАЛУВА ТАЛОЖЕЊЕТО НА КАМЕНЕЦОТ ВО АПАРАТИТЕ ЗА ДОМАКИНСТВО. ФИЛТЕРОТ ЗА ВОДА "БРИТА" ИМА ЧЕТИРИ СТЕПЕНИ НА ФИЛТРАЦИЈА.

НАРАЧКА ЗА "БРИТА" - ФИЛТЕР ЗА ВОДА

ЦЕНА: 2.000 ДЕНАРИ + ПТТ ТРОШОЦИ

НАРАЧКАТА СЕ ВРШИ НА ТЕЛ: ++3892 3130-137; ++3892 3130-377 ИЛИ НА АДРЕСА: РЕДАКЦИЈА "МАКЕДОНСКО СОНЦЕ", УЛ. "ЛЕНИНОВА" БР. 87 1000 СКОПЈЕ

